

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-98>

УДК 338.28:332.05

СУТНІСТЬ ІНФРАСТРУКТУРНО-СЕРВІСНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СПІЛЬНОТ У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ¹

THE ESSENCE OF THE INFRASTRUCTURE AND SERVICE METHODOLOGY OF THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Ячменник Марина Михайлівна

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://0000-0003-3547-046X>

Yachmenyk Maryna

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Стаття присвячена поглибленню вивчення сутності інноваційних спільнот, крізь призму інфраструктурно-сервісної методології у контексті повоєнного відновлення України. Охарактеризовано сутнісні характеристики спільнот, подано класифікацію типів інноваційних спільнот. Обґрунтовано роль і можливості інноваційних спільнот у відродженні постраждалих від війни українських територій, у співпраці з вітчизняними і зарубіжними стейкхолдерами. Розкрито відповідність новоутворених інноваційних спільнот ключовим інтересам України. Наголошено на необхідності першочергового відновлення зруйнованої інфраструктури у прикордонних регіонах, зосереджуючись на принципах цифровізації, інклюзивності, доступності та збереження людського капіталу (інтелектуального, когнітивного, економічного тощо).

Ключові слова: спільнота, інноваційна спільнота, сутність інфраструктурно-сервісної методології, інновації, сталість.

The article is devoted to deepening the study of the essence of innovative communities through the prism of infrastructure-service methodology in the context of the post-war reconstruction of Ukraine. The essential characteristics of communities are characterized as groups of different people who come together to share ideas and use innovative resources in collaboration. Also, the desire of members of innovative communities to develop each other, achieving new achievements, generating new ideas, which would be impossible to achieve individually, is noted. The classification of types of innovative communities is presented. The role and capabilities of innovative communities in the revival of Ukrainian territories affected by the war, in cooperation with domestic and foreign stakeholders based on the model of creating an infrastructure and service base for the development of production through the financing of innovative infrastructure projects of industrial parks and clusters, are substantiated; innovations: business incubators, IT industry sector; social well-being in the field of education, health care, housing complexes, recreation, etc., the implementation of which will be successfully facilitated by innovative communities at the level of territories and communities in the conditions of war. The correspondence of the newly formed innovative communities to the key interests of Ukraine through the close interaction of higher education, research structures and business with the aim of promoting world-class innovations through newly formed communities of open or closed type of stakeholders (including domestic and international ones who do not live in the same territory) is revealed, in the presence of a common goals, values, means of communication, with the aim of mutual exchange of knowledge, experience, development of professional competences, generation of new ideas and implementation of joint projects of social, economic, ecological, ethnic orientation at the level of improvement, development and strengthening of infrastructure and service of territories and communities within sustainable development.

Keywords: community, innovative community, the essence of infrastructure and service methodology, innovations, constancy.

¹ Дослідження проведено в межах наукового проєкту «Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот», що виконується за рахунок коштів МОН України.

Постановка проблеми. Інфраструктурно-сервісний підхід передбачає забезпечення умов для задоволення основних потреб (робота, медицина, освіта, благополуччя тощо) усіх членів громади. У цьому контексті актуальної ваги набуває створення та розвиток інноваційних спільнот на рівні територій і громад, що відкриває нові можливості для повоєнного відновлення України через залучення іноземних інвестицій, людського капіталу, взаємодію бізнесу і влади, що матиме суттєвий вплив на якість життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку інфраструктури у громадах аналізували Т. Басюк, Р. Ільченко, Н. Романова та ін. Наукові розвідки присвячені розвитку і проблематики інноваційних спільнот є досягненням таких вчених як В. Омеляненко, О. Омеляненко, І. Підоричева та ін. Тематика повоєнного відновлення України все частіше стають предметом наукових розвідок як зарубіжних учених, так і вітчизняних медіааналітиків.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак сутність інноваційних спільнот, крізь призму інфраструктурно-сервісної методології у контексті повоєнного відновлення територій і громад через взаємодію з вітчизняними та зарубіжними стейкхолдерами на сьогодні є мало дослідженою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – сконкретизувати сутність інноваційних спільнот, крізь призму інфраструктурно-сервісної методології у контексті повоєнного відновлення територій і громад України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах нашого дослідження окреслимо термін “інновації”. Відповідно до “Зеленої книги інновацій”, термін “інновації” варто вважати синонімом “успішного створення, сприйняття та застосування нового в економічній та соціальній сферах”, що вирішуватиме нагальні проблеми на рівні особистості і суспільства в цілому [1]. Окрім того, інновації є рушійною силою економічної конкурентоспроможності. У проміжних висновках результатів Сьомої рамкової програми наголошується на створенні умов поєднання наукових досліджень та інновацій для розвитку конкурентоспроможності, суспільної користі та досконалості у галузі інформаційних та комунікаційних технологій, проєктів із екологічних інновацій, підтримці малих та середніх підприємств. Водночас, на сайті Європейського

інституту інновацій та технології наголошується на зміцненні зв'язків усередині “трикутника знань” - тісній взаємодії вищої освіти, дослідницьких структур та бізнесу з метою просування інновацій світового рівня через такі новоутворені спільноти [1].

У межах нашого дослідження вважаємо за доцільне окреслити поняття “спільнота”. У літературному словнику поняття “спільнота” потрактовано як “об'єднання людей зі спільними умовами життя, інтересами, єдиною метою тощо” [4]. Учені наголошують, що практичні спільноти – це неформальні групи людей, які поділяють спільні інтереси та збираються разом, щоб обміркувати та вдосконалювати свою практику разом [7]. У праці Н. Ноддінгсона є і така наукова думка, що спільнота покликана змінити громаду [8]. Для сучасного світу, охопленим цифровізацією і розвитком штучного інтелекту, характерне поняття “віртуальні спільноти”, які, на думку Робіна Бейтман Дріскелла, Ларрі Лайонс, є просторово звільненими, соціально розгалуженими, тематично злитими та психологічно відокремленими, з обмеженою відповідальністю [6]. У науковій праці К. Ромма, Н. Пліскіна та Кларка поняття віртуальні спільноти у суспільстві, потрактовано як основу для інтегративної трифазної моделі віртуальних спільнот у суспільстві у вигляді трьох будівельних блоків: 1) чинники впливів на рішення індивідів приєднатися до віртуальних спільнот; 2) чинники впливів членів віртуальних спільнот на своє безпосереднє оточення; 3) чинники трансформації віртуальних спільнот на суспільство. Водночас, зазначено, що у такого типу спільнотах спілкуються між собою за допомогою електронних засобів масової інформації, і вони є відносно новим інноваційним явищем [10]. Дослідниця О. Омеляненко наголошує, інноваційні спільноти складаються з групи різних людей, які збираються разом, щоб поділитися ідеями та використати інноваційні ресурси у співпраці. Також, відзначається прагнення членів інноваційних спільнот до розвитку один одного, досягаючи нових здобутків, генерування нових ідей, які неможливо було б досягти окремо [2].

Схожого наукового погляду дотримується і Haradhan Kumar Mohajan, який наголошує на ідеї спільнот практики (CoP), яка описує теорію навчання з міцним зв'язком із соціальним конструюванням знань, тобто спільноті “освіти-науки-бізнесу-влади”. CoP – це сукупність людей, які займаються виконанням спільної діяльності на благо як членів

громади, так і суспільства. У сучасному суспільстві він використовується в тій чи іншій формі високого рівня навичок, знань і професійних навичок для належного виконання роботи. Він відіграє важливу роль у обміні знаннями та створенні цінності як для своїх членів, так і для організацій. Для створення СоР необхідно три ключових характеристики: домен, спільнота та практика, які є орієнтиром для розвитку спільноти [9].

З вищевказаного розуміємо, що в умовах війни та повоєнного відновлення країни створення та розвиток інноваційних спільнот, відкритого або закритого типу, зможе об'єднувати усіх представників стейкхолдерів (у тому числі вітчизняних та міжнародних, які не проживають на одній території) за наявності спільної мети, цінностей, засобів зв'язку, з метою взаємообміну знаннями, досвідом, розвитку професійних компетентностей, генерування нових ідей та реалізації спільних проєктів соціального, економічного, екологічного, етнічного спрямування на рівні удоскона-

лення, розвитку і зміцнення інфраструктури та сервісу територій і громад у межах сталого розвитку (рис. 1).

Таким чином новоутворені інноваційні спільноти сприятимуть розвитку інфраструктури, сервісу на основі залучення наявного потенціалу громади, у взаємодії з міжнародними партнерами, донорами, фондами, що матиме ефективний вплив на забезпечення соціального, еколого-економічного благополуччя громад у сферах освіти, спорту, працевлаштування, дозвілля, медицини тощо.

Міжнародна політика також підтримує вектор України у напрямку відновлення зруйнованої інфраструктури регіонів. У 2023 році Комісія запропонувала створити новий механізм для підтримки відновлення, відбудови та модернізації України, який має забезпечити підтримку України на 2024–2027 роки у межах: підтримки з боку ЄС Плану відновлення України за допомогою грантів та кредитів для державного бюджету; вирішення нагальних фінансових потреб країни для збереження

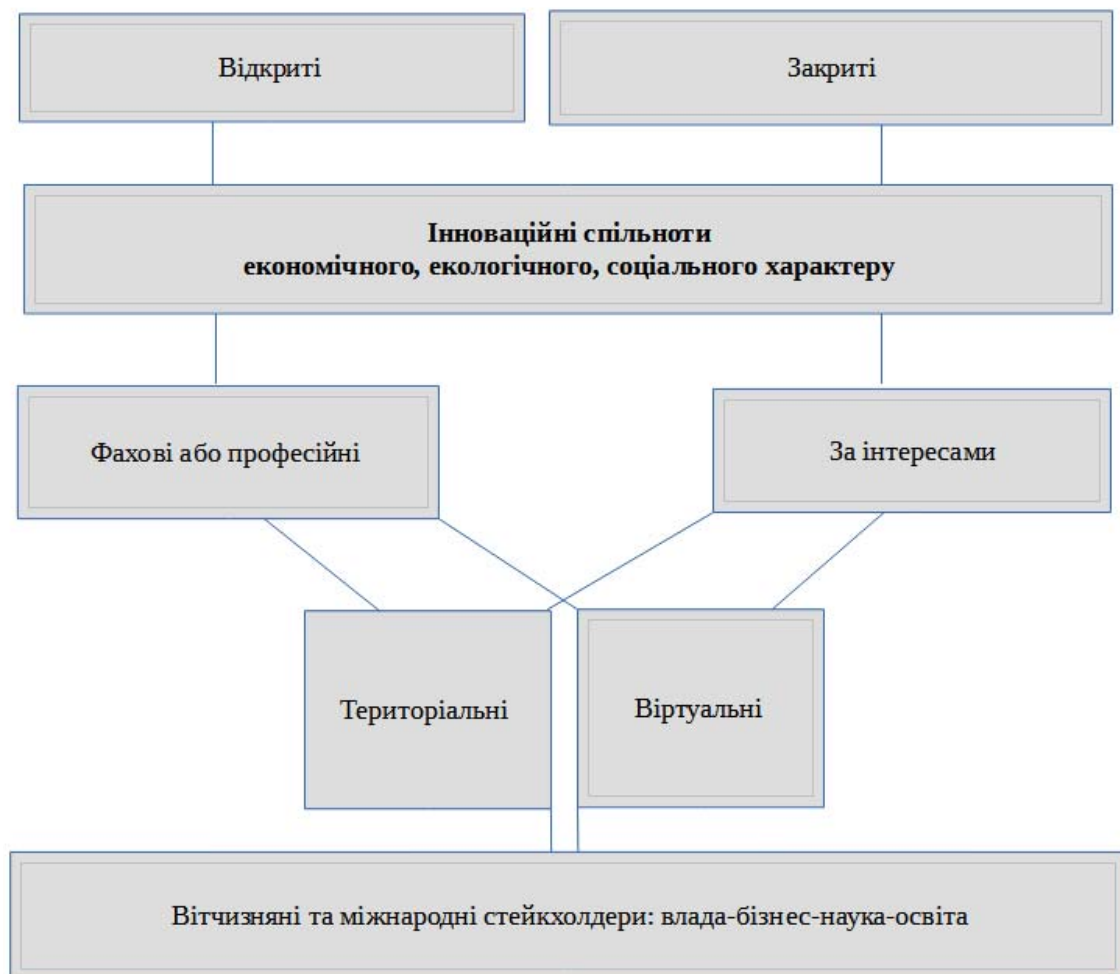

Рис. 1. Інноваційні спільноти економічного, екологічного та соціального характеру

Джерело: удосконалено автором на основі [2; 3]

макрофінансової стабільності; інвестиції для сприяння відновлення, відбудови та модернізації; реформи, необхідні для вступу в ЄС. Рамками інвестування визначено запобігання фінансовим ризикам інвесторів через міжнародні фінансові установи з метою розгортання інвестицій і припливу нових інвесторів та підтримки українського приватного сектору. Серед програм інвестування є нарощування потенціалу державних органів, реформи на національному, регіональному та місцевому рівнях [5].

Єдність Європейської спільноти, яка матиме вплив на повоєнну відбудову територій і громад і фінансові надходження вбачаємо і під час лондонської Конференції з відновлення України 2023 року, де Європейською комісією, Європейським інвестиційним банком, Європейським банком реконструкцій та розвитку та Міжнародною фінансовою корпорацією підписано угоди на суму понад 800 мільйонів євро з метою мобілізації приватних інвестицій для відновлення та відбудови економіки України. Угода, підтримана Європейським фондом сталого розвитку є свідченням спільного міжнародного прагнення мобілізувати приватний сектор для відновлення та відбудови України [5]. Представники влади також наголошують на необхідності першочергового відновлення зруйнованої інфраструктури у прикордонних регіонах, і вже є успішні кейси реалізації відбудови, зосереджуючись на принципах цифровізації, інклюзивності, доступності та збереження людського капіталу (інтелекту-

ального, когнітивного, економічного тощо). Водночас, у межі наукової розвідки важливою для нас буде розробка науковців В. Омеляненка та О. Омеляненка, а саме: модель створення інфраструктурно-сервісної бази для розвитку – виробництва через фінансування проєктів інноваційної інфраструктури індустріальних парків, кластерів; інновацій: бізнес-інкубаторів, сектору ІТ-індустрії; соціального благополуччя у сфері освіти, охорони здоров'я, житлових комплексів, рекреації тощо, реалізації яких в умовах війни успішно сприятимуть інноваційні спільноти на рівні територій і громад.

Висновки. Як наявність потужної інфраструктури, так і швидке та якісне відновлення руйнувань у громадах, сприятиме забезпеченню сталості, економічному розвитку та соціальної стабільності. В епоху цифрової економіки, ефективними кроками відновлення можуть стати новоутворені інноваційні спільноти із залученням стейкхолдерів зі сфери бізнесу, політики, науки та людського капіталу, що сприятиме стабільності та продуктивності громад і територій через ринковий успіх, зниження неефективного використання коштів, підвищення конкурентоспроможності спільнот. У подальших дослідженнях необхідно приділити увагу розробленню рекомендацій щодо вибору інноваційних інфраструктурно-сервісних проєктів на основі державно-приватного партнерства за пріоритетними напрямками забезпечення еколого-економічного благополуччя людського капіталу в громадах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зелена книга Європейської комісії "Від викликів до можливостей: на шляху до загальних стратегічних рамок фінансування досліджень та інновацій Євросоюзу". URL: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12036.2.1.019.pdf
2. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку територій: інноваційний аспект : колективна монографія / за ред. Олени Омеляненка. Суми : Триторія, 2023. 226 с.
3. Підоричева І. Ю. Інноваційні спільноти та їх можливості у відродженні постраждалих від війни українських територій на засадах стійкості й сталості. *Економіка України*. 2023. № 10. С. 03–22. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.10.003>
4. Словник. Літературне слововживання. URL: https://slovnyk.me/dict/linguistic_norm
5. Солідарність ЄС з Україною. Відновлення та відбудова України. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_uk
6. Robyn Bateman Driskell, Larry Lyon. Are Virtual Communities True Communities? Examining the Environments and Elements of Community. Wiley. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1540-6040.00031>
7. Smith F., Muhajarine N., Smith J., Delanoy S. Innovations in Knowledge Translation: the SPHERU KT Casebook 2011. 23.
8. Noddings, Nel. On Community. *Educational Theory*. 2005. 46. 245–267. DOI: 10.1111/j.1741-5446.1996.00245.x.
9. Haradhan Kumar Mohajan. Roles of communities of practice for the development of the society. *Journal of Economic Development, Environment and People*. 2017. 3. 27–46.

10. Virtual communities and society: C. Romm, N. Pliskin, R. Clarke. Toward an integrative three phase model. *International Journal of Information Management*. Volume 17, Issue 4, August 1997, Pages 261–270.

REFERENCES:

1. Zelena knyha Yevropeiskoi komisii "Vid vyklykiv do mozhlyvostei: na shliakhu do zahalnykh stratehichnykh ramok finansuvannia doslidzhen ta innovatsii Yevrosoiuzi" [The Green Paper of the European Commission "From Challenges to Opportunities: Towards a Common Strategic Framework for Research and Innovation Funding in the European Union"]. Available at: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12036.2.1.019.pdf. (accessed December 29, 2023).

2. Omelianenko O. (2023). *Infrastrukturne zabezpechennia staloho rozvytku terytorii: innovatsiyni aspekt: monohrafiia* [Infrastructural provision of sustainable territorial development: innovative aspect: monohrafiia]. Sumy: Tritoria. 226 p.

3. Podorycheva I. Y. (2023). Innovatsiini spilnoty ta yikh mozhlyvosti u vidrodzhenni postrazhdalych vid viiny ukrainskykh terytorii na zasadakh stiikosti y stalosti [Innovative communities and their possibilities in the revival of war-affected Ukrainian territories on the basis of stability and sustainability]. *Ukraine economy*. No. 10. P. 03-22. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.10.003>

4. Slovnyk. Literaturne slovovzhyvannia [Dictionary. Literary word usage]. Available at: https://slovnyk.me/dict/linguistic_norm. (accessed December 29, 2023).

5. Solidarnist ES z Ukrainoiu. Vidnovlennia ta vidbudova Ukrainy [EU solidarity with Ukraine. Restoration and reconstruction of Ukraine]. Available at: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_uk. (accessed December 29, 2023).

6. Robyn Bateman Driskell, Larry Lyon. (2002). Chy ye virtualni spilnoty spravzhnimi? Vyvchennia seredovyshcha ta elementiv spilnoty [Are Virtual Communities True Communities? Examining the Environments and Elements of Community]. *Wiley*. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1540-6040.00031>. (accessed December 29, 2023).

7. Smith F., Muhajarine N., Smith J., Delanoy S. (2011). Innovatsii v pereklyadi znan. [Innovations in Knowledge Translation]: *the SPHERU KT Casebook*. 23.

8. Noddings Nel. (2005). Na spilnoti [On Community]. *Educational Theory*. 46. 245–267. DOI: 10.1111/j.1741-5446.1996.00245.x.

9. Haradhan Kumar Mohajan. (2017). Rol spilnot praktykiv dlia rozvytku suspilstva [Roles of communities of practice for the development of the society]. *Journal of Economic Development, Environment and People*. 3. 27–46.

10. Romm C., Pliskin N., Clarke R. (1997). Virtualni spilnoty ta suspilstvo: na shliakhu do intehratyvnoi tryfaznoi modeli [Virtual communities and society: Toward an integrative three phase model]. *International Journal of Information Management*. Volume 17, Issue 4, Pages 261–270.